

4. Кобута І., Шевцов О. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції у контексті вступу України до СОТ /// Вступ до Світової організації торгівлі: нові можливості для України. – К.:УЦМІ, 2006р. – С.60-67.

УДК: 338: 330.131.5

ОСВІТНЯ КОМПОНЕНТА СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ХЕРСОНЩИНИ

О.В.АВЕРЧЕВ – к.с.-г.н., доцент,

М.М.ДОБРЯНСЬКИЙ – доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Освіта стає стратегією всіх стратегій. Кількість інформації в світі стрімко зростає, знання швидко старіють, декларується концепція навчання людей на протязі всього життя. Априорі, передовим навчальним загоном стає післядипломна освіта, яка надає освітні послуги великій когорті діючим агентам соціально-економічних систем. Саме з її допомогою завойовуються плацдарми майбутнього економічного зросту. І саме тому післядипломна освіта вимагає неформальних підходів до вирішення її проблем, постійної та пильної уваги вищих управлінських органів як на державному рівні, так і на рівні територіальних утворень, адекватного сприйняття громадами.

В аграрному секторі України позиції післядипломної освіти, в даний час, ослаблені. Чинників цього багато, велика вага низької платоспроможності сільського населення та відсутність соціологічних досліджень серед різних верств селянства. Крім того необхідна розробка дієвих інтеграційних механізмів аграрної освіти з виробництвом через наукові та соціально-економічні інноваційні програми, які є складовими компонентами довготермінових стратегій розвитку регіону.

Основна частина. "Пливу не так як вітер дме, а як вітрила поставлю" – це гасло стародавніх мореплавців, свого часу, допомогло людству розсунути обрій пізнання нового, сприяло його економічним успіхам та забезпечило нові стандарти і якість життя. Нелегка справа вміло поставити вітрила, щоб забезпечити потрібний курс просування корабля незалежно від напрямку вітру. Цьому необхідно було наполегливо вчитися і теоретично, і практично. Але результат був того вартий.

Швидкозмінні "вітри" політичних та соціально-економічних ситуацій у ринкових умовах сучасної України і її регіонів, вимагають відновлення стародавнього мистецтва встановлення вітрил, аби не схибити з вибраного шляху і досягти мети без невиправданих матеріальних втрат та зі змужнілою і загартованою командою.

Невеликий екскурс у минуле та наступну алегорію визвало ознайомлення з проектом "Стратегія економічного та соціального розвитку Херсонської області до 2015 року. Управління процесами розвитку регіону до 2020 року." Цей проект у певній мірі визначає

курс, якого повинна дотримуватися Херсонщина на визначений період, розвиваючи наявний економічний потенціал у напрямі зростання, що зазвичай припускає і покращення соціальних аспектів життя. Не торкаючись безпосередніх і опосередкованих індикативних та інших цифрових даних, якими явно переобтяжений проект, необхідно відзначити, що є певні сумніви стосовно реалізації стратегії. І стосуються вони перш за все того чи вміємо ми "ставити вітрила" так, щоб не бути іграшкою у згаданих вище вітрах. А якщо не вміємо, то яким чином передбачаємо швидко допомогти опанувати це мистецтво всім діючим виконавцям стратегічного руху?

У проекті стратегії чіткої відповіді на ці питання немає. А вони дуже важливі.

Соціальний аспект є найголовнішою і найменш прогнозованою складовою стратегії розвитку будь-якої соціально-економічної системи. А відтак вимагає до себе пильної уваги, варіантної розробки сценаріїв поведінки та відповідних механізмів управління. Але найперше, за будь-яких умов, необхідно передбачати відповідальне навчання виконавців усіх рівнів на всіх етапах реалізації стратегії.

Останнє торкається в першу чергу удосконалення фахової кваліфікації та перекваліфікації діючих спеціалістів. У найменше прогнозованій, аграрній сфері, області ці функції виконує Інститут післядипломної освіти та дорадництва ХДАУ. На превеликий жаль ця сфера освітньої діяльності в області здавна була обділена увагою, що адекватна її значенню у результативності різноманітних державних програм та регіональних стратегій.

Інститут, виконуючи державне замовлення, забезпечує можливість фахівцям багатьох напрямків аграрної сфери підвищити свою кваліфікацію за бюджетні кошти. Останні і зараз, і особливо після вступу до всесвітньої організації торгівлі (ВОТ), є дотаційною складовою держави сільському господарству області. З часом ця складова буде лише збільшуватися, так як не суперечить правилам ВОТ. Було б нерозумно не використати ці кошти, спрямувавши їх на освітню підтримку стратегічних напрямків соціально-економічного розвитку Херсонщини. Але наш досвід свідчить про те, що великою мірою ця дотаційна складова ігнорується сільськогосподарськими підприємствами. Наявність контингенту слухачів стала найбільшою проблемою післядипломної освіти. З одного боку – це прикро, а з іншого – виникає ціла низка питань, пов'язаних як з організаційною роботою, так і з відповідальністю всіх співучасників процесу фахового удосконалення.

У всьому світі аксіоматичним вважається, що найбільшу віддачу дають кошти, які спрямовані на розвиток персоналу. Але тільки у тому разі, коли вищі ешелони управління соціально-економічних систем різного рівня з розумінням ставляться до цієї дійсно і завжди стратегічної проблеми. Очікувана віддача можлива лише у тому разі, коли керівники підприємств, районів і області виявлять дієву заціка-

вленість до процесу підвищення кваліфікації, візьмуть у ньому неформальну участь, визначаючи нагальні та перспективні питання навчальних програм, співробітничатимуть з навчальним закладом післядипломної освіти, постійно пропагуючи та стимулюючи необхідність оновлення знань. Можна наводити ще велику кількість необхідного та можливого аспектного співробітництва замовників навчання з навчальними закладами, але без наявності чітких механізмів їх реалізації, це марна справа. Такі механізми повинні бути закладені у соціально-економічну стратегію розвитку.

Світ став на шлях розбудови інформаційного суспільства. Це означає, що знання, які вже й так старіють швидко, будуть старіти ще швидше. Впровадження інновацій та досягнення їх очікуваної ефективності неможливі як без попереднього навчання виконавців програм, так і їх постійного інформаційно-консультативного супроводження. Останнє, органічно поєднується з сільськогосподарською дорадчою діяльністю, яка також потребує уваги в стратегічних напрямках розвитку Херсонщини.

Таким чином, і післядипломна освіта, і дорадча діяльність повинні стати одним із провідних, базових механізмів досягнення стратегічних показників нашого краю у визначеному періоді. Цей механізм потребує відповідної розробки, узгодження, правової, адміністративної і економічної підтримки. Він потребує громадянської позиції суспільства і відповідної громадської уваги та контролю.

Освітня, керівництво ХДАУ та Інституту післядипломної освіти і дорадництва, професорсько-викладацький склад вищого навчального закладу добре розуміють своє покликання і обов'язки. Забезпечення державних стандартів освіти – це той мінімальний рівень, нижче якого освіта є неефективною. Тому весь колектив навчального закладу, і в першу чергу його науково-педагогічний потенціал, працюють над постійним підвищенням цього рівня до кращих зразків світового досвіду. Разом з тим мусимо констатувати, що за роки розбудови української державності найбільші втрати освітньої галузі, торкнулися саме післядипломної освіти. Реформування галузі йде непросто, вона однією із перших запроваджує системну світову інтеграцію. Внутрішні освітянські проблеми вимагають напружених пошуків, удосконалення як змісту так і структурності навчання, підвищення інтелектуалізації і майстерності викладацьких кадрів. Вирішення цих проблем – прерогатива самих освітян. Але є проблеми, які необхідно вирішувати суспільно, як на державному, так і на регіональному рівнях. Найбільша із них – це створення ефективних внутрішньо-інтеграційних механізмів між освітою та діючими агентами вітчизняних соціально-економічних систем, які є замовниками і користувачами освітніх послуг. Ми впевнені, що післядипломна освіта та дорадництво у аграрній сфері повинні стати важливою з'єднувальною ланкою такої інтеграції. Це найкоротший стратегічний шлях з

найшвидшою економічною віддачею. Тим більше, що вирішувати його можна на регіональному рівні.

Однією із важливих властивостей післядипломної освіти є її оперативність. Таку ж саму вимогу конкурентне середовище ринкової економіки диктує і бізнесу. Неповороткість, запізнення – це синоніми втрат у сучасних умовах. А тому, при розробці внутрішніх інтеграційних механізмів необхідно, як спиратись, так і підсилювати саме цю, об'єктивно існуючу, властивість післядипломної освіти та дорадництва.

На державному рівні, необхідно також законодавчо підсилити оперативні можливості післядипломної освіти. Мається на увазі процедура ліцензування навчальних закладів чи підрозділів такого спрямування. Вже зараз життя вимагає надавати разові освітні послуги у порівняно невеликих обсягах, а громіздка та фінансово обтяжлива процедура ліцензування робить цей процес неефективним. На майбутнє можна прогнозувати лише збільшення такого виду освітніх послуг і щоб вони були оперативно доступні треба вносити відповідні корективи у механізм ліцензування. Крім того вимагає уточнення змісту і сама категорія "освітня послуга" стосовно післядипломної освіти.

Підвищення кваліфікації фахівців-аграріїв, як зазначалося вище, має підтримку з боку держави у вигляді бюджетного фінансування. Але лише частково як в напрямках, так і по обсягам навчання. Є такі напрямки, які не попадають у державне замовлення, але потреба у них виникає на регіональному рівні в залежності від змінних факторів сільськогосподарського виробництва. Інститут післядипломної освіти ХДАУ надає такі послуги на комерційній основі. Такі ж умови і, практично для всіх напрямків, перепідготовки.

Аналізуючи цей напрямок діяльності, слід відзначити нерозвиненість ринку послуг післядипломної освіти аграріїв в умовах Херсонщини. Тут багато чинників, але поки що стійко тримається один – низька платоспроможність сільського населення і сільськогосподарських підприємств. Такий фактор дійсно існує, але на стільки він є визначальним на сьогодні ні в кого немає чіткої відповіді, так як її немає і на багато інших питань, які стосуються різнопланових аспектів сільської соціально-економічної сфери. А це свідчить про те, що системною компонентою стратегії повинні стати серйозні соціологічні дослідження серед населення сільських територій області та їх паспортизація. Саме соціологічні дані, разом з паспортом села, впровадження якого невиправдано затримується, відтворюють реальну ситуацію сьогодення і складуть основу як для розробки стратегій розвитку, так і механізмів адекватного управління поставленими завданнями. Зважаючи на значну територіальну поширеність сільських поселень, до процесу соціологічних досліджень можна було б долучити, проживаючих у сільській місцевості, студентів ХДАУ, та інших вищих навчальних закладів міста. Але така робота повинна бути професійно скоординована, а інтерв'юери відповідно навчені.

Висновки та пропозиції. Післядипломну освіту ігнорувати не можна. Якщо освіта взагалі є стратегією всіх стратегій, то післядипломна освіта на її передньому краї. Саме з її допомогою завойовуються плацдарми майбутнього широкого зростання економіки і соціального благополуччя. Різноманітні її форми якнайкраще адаптуються до різної за роками динаміки виробничого процесу в аграрному секторі економіки. А для того, щоб вона була дійсним та дієвим авангардом стратегії розвитку нашого краю, найперше необхідно:

– керівництву всіх рівнів чітко усвідомити необхідність цілеспрямованого оволодіння новими знаннями, оскільки накопичений досвід у швидко змінюваних умовах не адекватний новим вимогам і новим проблемам;

– розробити механізм регіональної інтеграції навчальних закладів післядипломної освіти з діючими агентами соціально-економічних систем, розмежувавши відповідальність за якість процесу;

– запровадити систематичні соціологічні дослідження, які сприятимуть розбудові ринку необхідних освітніх послуг;

– підвищити оперативність та мобільність, новизну та якість інформаційно-освітніх послуг, їх доступність;

– формувати ментальність суспільства адекватну новим вимогам та викликам сучасності, постійно інформуючи його та пропагуючи необхідність оновлення знань;

– вважати післядипломну освіту важливою складовою частиною стратегії соціально-економічного розвитку Херсонщини.

Нам здається, що такі завдання є досяжними для нашого краю, його кадрового потенціалу. Ми повинні володіти мистецтвом постановки "вітрил" наших стратегій розвитку. Іншого шляху немає.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегія економічного та соціального розвитку Херсонської області до 2015 року. Управління процесами розвитку регіону до 2020 року/ Херсонська обласна державна адміністрація. – Херсон.-2006.- 230 с.
2. Виханский О.С. Стратегическое управление. М.: ГАРДАРИКА, 1998.- 296 с.
3. Практический менеджмент. Методы и приемы деятельности руководителя/ Авт.-сост. Н.Я.Сацков.- Д.: Сталкер, 1998.-448с.
4. Баландин Е.Ф. и др. Устойчивые региональные развития и рациональное ресурсоприродопользование: системные управления/ Тезисы докладов IV Международной конференции "Природа и общество на рубеже нового тысячелетия: Глобализация и региональные эколого-экономические проблемы.- Саратов: ИКД "Пароход", 1999.- С.15-17.